

Sonda do duší černých baronů, aneb pomocné technické prapory ve vzpomínkách pamětníků / A Probe into the Souls of Black Barons, or the Auxiliary Technical Regiments in the Memories of Contemporary Witnesses

Radek Švec

Abstrakt

Ve své studii se zabývám důvody vzniku pomocných technických praporů, právními aspekty jejich založení, složením těchto jednotek i jejich velitelského sboru. Dále pak jejich pracovním nasazením, pracovními podmínkami členů a jejich ekonomickým přínosem pro stát. Přiblíženy jsou rovněž okolnosti jejich zrušení a postihy jejich bývalých členů až po následnou rehabilitaci těchto lidí v demokratickém státě. Studie je doplněna autentickými postřehy bývalých „pétépáků“, čímž jsem se chtěl alespoň částečně oprostít od pouhého faktografického popisu pomocných technických praporů a obohatit tuto složku dějin o prožitou historii konkrétních osob (tedy o to, jak situaci v dané době vnímali a prožívali sami pamětníci – jedinci, kteří u PTP sloužili, byli jimi ovlivněni a kteří chtě nechtě tyto jednotky spoluvytvářeli).

Abstract

In my study I deal with the reasons of the creation of the Auxilliary Technical Battalions, the legal aspects of their establishment, the composition of these units and their command corps. Furthermore, their workload, working conditions of members and their economic contribution for the state. The circumstances of their abolishment and sanctions of former members untill the rehabilitation of these people in the democratic state are discussed as well. The study is enriched by authentic remarks of former „PTPs“, by which I wanted to partially distinguish from the mere factual description of the Auxilliary Technical Battlions and enrich this part of history with memories of specific people (so, how was the situation perceived by those who served or were influenced by PTP and by those who co – created these units.

Klíčová slova: Pomocné technické prapory, PTP, černí baroni, politická perzekuce, nezákonnosti 50. let, orální historie, rozhovory s pamětníky

Klíčová slova v angličtině: Auxiliary Technical Battalions, Black Barons, Politically unreliable persons, Political Persecution, Oral history, Memories of Contemporary Witnesses.

Úvod

Príslušníci pomocných technických praporů (PTP) byli lidé, kteří se svými postoji a životním počínáním stali nepohodlnými tehdejšímu komunistickému režimu a které místo standardních vojenských povinností čekal pobyt v pracovních táborech, kde je kromě vyčerpávající fyzické práce čekalo i ponižování, resp. pošlapávání jejich lidské důstojnosti.

Hned na začátku je třeba zmínit, že značná část veřejnosti zná problematiku PTP pouze z románu Miloslava Švandrlíka *Černí baroni*, který s typickou literární nadsázkou a humorem podává satirický obraz skutečnosti, ve kterém byl pobyt v PTP „jedna velká legrace“. Tento román ovšem bohužel vůbec nevychází z reálného fungování PTP, nýbrž z fungování technických praporů (TP), kde spisovatel sloužil a kde byly poměry o mnoho snesitelnější a jen stěží srovnatelné s realitou podmínek u PTP. Švandrlíkova kniha se stala velmi populární a nedá se jí upřít, že pomohla do povědomí veřejnosti dostat samotný fenomén PTP (v polistopadové době se navíc stala námětem pro stejnojmenný film i seriál). Na druhou stranu ovšem vytvořila o tomto fenoménu poněkud falešnou a zavádějící představu. Změnu zkrslého pohledu na PTP nepřinesly ani vědecké monografie či jiné odborné publikace vydané po roce 1990. O tom, jak problematický je ještě dnes pohled na bývalé „pétépáky“, svědčí i jakási nejistota státních orgánů při provádění některých obecnějších zákonů a předpisů, které se vztahují k odškodnění politické perzekuce těchto lidí.

Existence vojenských pracovních jednotek využívaných k politické perzekuci byla v Československu před veřejností spíše utajována, stejně tak jako vládnoucí režim tajil i ostatní způsoby zneužívání moci k politické perzekuci svých odpůrců. Nelze tudíž informace o pomocných technických praporech hledat na stránkách dobového tisku (snad jen s výjimkou podnikových časopisů či zpráv o vyznamenání příslušníků pomocných technických praporů za dosažené pracovní výsledky na samém konci působnosti těchto útvarů). Existence PTP si odborné práce všimaly pouze zcela okrajově a žádná ucelená monografie nevznikla. Několik desítek let o této problematice domácí historiografie téměř zcela mlčela (jen několik málo zmínek se objevilo v pracích vydaných v emigraci). Teprve po politicko-společenských změnách v roce 1989 se postupně zvyšoval zájem o poznání historie pomocných technických praporů, především v souvislosti s obnoveným úsilím o odškodnění bývalých příslušníků těchto vojenských pracovních útvarů, organizačně sdružených ve Svazu PTP. Od roku 1992 začal vycházet (nepravdělně) Zpravodaj Svazu PTP, vydávaný v roce 1992 také jako příloha deníku Metropolitan. K historii PTP se vyjadřovaly i některé další časopisy,

například Obrana lidu, Reflex či Studentské listy. První odbornou monografií o vzniku, vývoji a činnosti PTP, která se následně stala základem dalšího zkoumání, napsal Jiří Bílek v roce 1992. Tento autor, který se specializuje na dějiny druhé poloviny dvacátého století (především pak na vojenství a historii československé armády), publikoval na téma PTP kromě množství studií a článků celkem čtyři ucelené monografie. V roce 1996 vydal obsáhlou syntetickou práci nazvanou *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, která podrobně líčí okolnosti vzniku a působení PTP včetně historie jednotlivých praporů. Za zmínku stojí určitě také kniha *Pomocné technické prapory s podtitulem O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, která vyšla v roce 2002. Tato práce si existence PTP všimá nejen z hlediska jejich organizačního vývoje, ale i z pohledu každodenního života jejich příslušníků. Nalezneme zde tedy popis takřka celé základní služby těchto vojáků, počínaje příchodem k jednotce a konče propuštěním do civilu, jejich denní řád, ubytování, stravování i trávení volného času. Zajímavým materiálem je zajisté i studie Petra Vanička *Čepičkovi otroci v paměti národa*, byť se v ní objevují v odborné literatuře jen stěží akceptovatelné pojmy a sám autor mnohdy dochází k závěrům, o jejichž relevanci se dá přinejmenším diskutovat. Je to však logické vzhledem k tomu, že obdobné problémy mohou nastat, když se autoři snaží psát o nelehkém období, které sami prožili a které více či méně poznamenalo podstatnou část jejich života. Na druhou stranu právě konfrontace historických událostí s prožitým poznáním je podle mého názoru nepochybně velkou devizou této práce.

K výzkumu PTP pomocí metody orální historie jsem vybral celkem 4 narátory, kteří těmito jednotkami prošli. Prostor byl dán lékaři Oldřichu Richtero-
vi, katolickému knězi Jaroslavu Karlovi a sedlákům (označovaným vládnoucím režimem jako „kulaci“) Václavu Pokornému a Štěpánu Královci. Tito narátoři v jednotlivých rozhovorech popisovali svoje působení u PTP i to, jak následně toto působení ovlivnilo jejich další život. Osobně se ztotožňuji s názorem, že orální historie má svůj nezastupitelný a specifický význam pro výzkum totalitních společností, kde neexistovala pluralita pramenů a kde převažovaly dokumenty stranické provenience, které navíc zaznamenávaly jen takové události, které jejich původci považovali ze svého hlediska za významné. Ba co více, právě díky orální historii mohla být v současném postmodernistickém přístupu k ne příliš vzdálené minulosti nahrazena zavádějící a uměle vybudovaná kolektivní paměť individuální kolektivní paměti s mnohem větší vypovídající hodnotou o celé společnosti.

Problematika pomocných technických praporů (PTP)

Komunistická strana Československa (KSČ) začala po získání absolutní politické moci v Československu v únoru 1948 budovat stalinský model socialismu, v němž hrály důležitou úlohu různé formy politických represí a perzekucí. První represe začaly již v únorových dnech roku 1948 a v dalších měsících se dále stupňovaly a postupně zasahovaly stále větší okruh lidí. Šlo například o propouštění ze zaměstnání, vylučování ze studií, násilné vystěhovávání, pronásledování církve či rozpouštění demokratických institucí a spolků. Tyto represe se staly nejen součástí oficiální politiky komunistického státu, ale dokonce jedním z jeho důležitých pilířů při řešení prohlubujícího se rozporu mezi režimem a společností. Mezi specifické druhy mimosoudních perzekucí, které byly uplatňovány v armádě, kde k tomu byly přirozeně zvláště příhodné podmínky, patřil také systém pomocných technických praporů, známých pod zkratkou PTP, zavedených v československé armádě v letech 1950–1954.¹

Pomocí PTP měli být vojáci považováni za nespolehlivé izolováni od bojových útvarů. K dalším důležitým důvodům vzniku PTP patřilo zajištění levné pracovní síly pro vybraná hospodářská odvětví, kde bylo zapotřebí vysoké fyzické námahy a kde by si civilní zaměstnanci mohli vydělat jen malé množství peněz.² Realizaci výstavby jednotek PTP byl pověřen náměstek ministra národní obrany Bedřich Reicin.³ Je třeba zmínit, že vznik PTP, podmínky přidělování k nim i průběh služby neměl oporu v československých dobových zákonech ani v mezinárodním právu (to samé platilo již dříve pro vznik silničních praporů ženíjních pluků). V podstatě se jednalo o hrubé porušení článků 2, 12, 14 a 21 z „Úmluvy o nucené nebo povinné práci“ podepsané na Valném shromáždění Mezinárodní organizace práce v Ženevě v roce 1932:⁴

- nesmí se na nikom vymáhat práce pod pohrůžkou trestu
- doba nucené práce může být maximálně 60 dnů v roce
- nucená práce musí být odměňována v hotovosti beze srážek a poplatků (strava, ošacení, ubytování atd.)

¹ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. Komunistický režim a politické procesy v Československu. Brno: Barrister a Princípal, 2001, s. 253.

² VANDASOVÁ, Jana. *Místo zbrani lopaty*, A Report: Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, no. 1, 2009, s. 17.

³ JUZA, Josef. Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou. Praha: Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou, Svaz PTP okresní klub, 1996, s. 31.

⁴ VORÁČ, František. *Návrat byl nežádoucí. Příběhy pétépáků z Blanenska*. Brno: Barrister a Princípal, 2012, s. 19.

- je zakázáno používání nucené práce pro činnost v podzemí hlubinných dolů

Jeich existence odporovala i dobovému právnímu řádu, neboť byla v rozporu s platným branným zákonem, který dovoľoval využití vojáků v činné službě k pracovní činnosti jen za mimořádných podmínek a to pouze dočasně.⁵ Tento způsob internace, za nějž lze umístování k PTP praporům označit, představoval vysoký stupeň politické perzekuce a na stupnici forem masové nezákonnosti stály tyto tresty bez soudu na nejvyšší příčce v blízkosti politických procesů. Politická usnesení vydávaly anonymní komise, proti jejichž rozhodnutí nebylo odvolací právo. Vše se tedy odehrávalo bez soudu a bez přítomnosti postiženého. Tímto způsobem se kromě PTP naplňovaly také tábory nucených prací (TNP). Pro rok 1950 byl připraven nový odvodový systém, který stanovil provést politickou prověrku branců již v období od soupisu osob povinných odvodem do vlastního odvodu, a zcela nově tak byla vytvořena „politická“ kategorie C – *schopen pro PTP*, která byla v září 1950 změněna na kategorii E – *politicky nespolehlivý* (ta měla následně absolutní přednost před všemi zdravotními klasifikacemi: kdo dostal „ěčko“, byl poslán do PTP třeba i s vážnou nemocí nebo defektem).⁶ Vojáci zařazení do nově vzniklých útvarů PTP absolvovali pouze pořadový výcvik beze zbraně a byli určeni výhradně k pracovní činnosti a převýchově.⁷

Kritéria tzv. „politické nespolehlivosti“ byla následující:⁸

1. Osoby, které se dopustily trestných činů podle dekretů prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. a č. 138/1946 Sb. (velký a malý dekret) nebo podle nařízení SNR č. 33/1945 Sb., dále osoby, které se dopustily trestných činů podle zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. a byly za to odsouzeny nebo jsou stíhány.
2. Osoby dodané do táborů nucených prací.
3. Osoby, které byly nebo jsou majiteli továrny nebo jiného podniku s počtem zaměstnanců větším než deset.

⁵ FAJSTAUEROVÁ, Hana. *Pomocné technické prapory. Osudy odvedených z Jičína, Sobotecka, Novopacka a Hořicka*. Jičín: Regionální muzeum a galerie v Jičíně, 2007, s. 9.

⁶ Tamtéž.

⁷ BORÁK, Mečislav. *Fenomén tzv. vojenských táborů nucené práce v Československu a jeho mezinárodní souvislosti*. In: Slezský sborník. Acta Silesiaca. Čtvrtletník pro vědy o společnosti, Opava: Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2000, s. 83.

⁸ FAJSTAUEROVÁ, s. 10.

4. Osoby, které vlastnily nebo vlastní pozemky o výměře nad 20–30 ha podle úrodnosti, které lze označit jako venkovské boháče.
5. Osoby, které vlastnily velkoobchod.
6. Osoby, které vlastní movitý majetek, který je pramenem bezplatného zisku nejméně 10 000 Kč měsíčně.
7. Osoby, které byly po únoru 1948 odstraněny akčními výbory z veřejného života.
8. Osoby, které jsou dětmi nebo manžely osob uvedených v bodech 1–7.
9. Osoby, které po únoru 1948 byly z politických důvodů vyloučeny ze studia na školách.
10. Osoby, jejichž rodiče nebo sourozenci uprchli do zahraničí.
11. Osoby, které pokládá SNB za politicky nespolehlivé z jiných, zde neuvedených důvodů.

Porovnání těchto kritérií s kritérii obdobných směrnic z ledna 1949 ukazuje, že v roce 1950 byl vedle politických důvodů hlavní důraz položen na majetkové poměry: každý majetný člověk se i v armádě stával potenciálním nepřitelem. Body 8 a 10 stanovovaly vinu dětí za své rodiče (nebo i další příbuzné) a bod 11 umožňoval podle libovůle komise za politicky nespolehlivého označit v podstatě každého. Pouze 1. bod měl oporu v platném právním předpisu, ostatní kritéria byla evidentně diskriminující a bez právní opory. Složení samotných PTP bylo vskutku velmi pestré. Většinou zde byli studenti vyhození po únoru 1948 ze studií, synové funkcionářů nekomunistických stran, Sokola i dalších organizací, chlapi z rodin živnostníků i zemědělců, duchovní a seminaristé, Romové, Maďaři a Němci (ti zde byli umístěni právě kvůli své národnosti, neznalosti jazyka či analfabetismu) a v neposlední řadě také alkoholici a recidivisté trestaní v civilu za kriminální delikty.⁹ K nim byli přiřazováni branci vyučení v žádoucích oborech, zejména mladí horníci a stavaři, kteří zastávali funkce mistrů a instruktorů pracujících vojáků.¹⁰ Toto „promíchání“ bylo záměrné s cílem narušit vnitřní soudržnost jednotek a vytvořit dobré podmínky pro konflikty a donášení. Krátce po svém vzniku začaly být jednotky PTP využívány také k řešení problému branců, kteří z náboženských důvodů odmítali vojenskou službu se zbraní. K pomocným technickým raporům byli přemístěni i ti, kteří byli odsouzeni pro

⁹ BÍLEK, Jiří. *Vojáci i občané druhé kategorie: "pětépáci". Na okraj jednoho výročí*, Dějiny a současnost no. 4, 2016, s. 36.

¹⁰ Tamtéž.

odpírání vojenské základní služby z náboženských důvodů (jednalo se v první řadě o svědky Jehovovi a adventisty sedmého dne, označované v dokumentech jako „náboženští sektáři“) a po odsouzení si odpykávali trest ve vojenských věznicích.¹¹

Kvalita velitelského sboru PTP byla velmi nízká. Přestože podle původních pokynů mělo velitelství ženijního vojska vybírat k PTP nejlepší důstojníky a ty neschopné vyměňovat, skutečnost byla jiná, k PTP posílalo ženijní vojsko nejvíce problémové a často morálně silně narušené důstojníky a poddůstojníky, kterých se chtělo zbavit. Nezanedbatelnou část velitelského sboru dále tvořili vojáci západních nebo východních armád, ale i protektorátního vojska, přičemž se většinou jednalo o osoby přeložené z trestu.¹²

Již na počátku června 1950 byl připraven komplexní materiál o způsobech vyhledávání, izolace i využití „politicky nespolehlivých“, který v polovině června předložil dvacátému zasedání Ústřední pracovní skupiny generál Jaroslav Procházka.¹³ Tento materiál byl schválen na zasedání Nejvyšší rady obrany státu (tedy orgánu, který slučoval státní i stranické kompetence). Oficiálním dnem vzniku PTP bylo 1. září 1950. Největšího rozmachu pomocné technické praporů dosáhly v letech 1951-1952, kdy na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ ministr národní obrany Alexej Čepička nařídil povolat na časově neomezené výjimečné vojenské cvičení osoby ve věku od 17 do 60 let, včetně nevojáků (šlo zejména o tzv. kulaky bránící se vstupu do JZD a jejich syny, bývalé továrníky či majitele činžovních domů). K 1. lednu 1952 se v PTP nacházelo celkem 23 865 osob a jejich počet se stále zvyšoval.¹⁴ Postupně bylo do konce roku 1953 vytvořeno celkem 18 pomocných technických praporů, kterými prošlo podle odhadů až 60 tisíc mužů.¹⁵ Povolané osoby pracovaly nejen na vojenských stavbách (zde šlo hlavně o výstavbu letišť, kasáren, skladů nebo výcvikových prostor), ale také v dolech (zejména na Ostravsku a Kladensku), ve stavebnictví (podíleli se například na výstavbě pražského sídliště Petřiny či stavbě

¹¹ BÍLEK, Jiří. *Zneužití pomocných technických praporů proti odpíračům vojenské služby*. In: BLAŽEK, Petr (ed.) *A nepozdvíhne meč. Odpírání vojenské služby v Československu 1948–1989*. Praha: Academia, 2007, s. 55.

¹² HEZKÝ, Jiří. *Almanach domažlických pětépáků*. Domažlice: Okresní úřad Domažlice, 2002, s. 14.

¹³ BÍLEK, Jiří. *Pětépáci aneb Černí baroni úplně jinak. Vyprávění o jednom z bílých míst naší nedávné historie*. Plzeň: Nava, 1996, s. 22.

¹⁴ FAJSTAUEROVÁ, s. 9.

¹⁵ BLAŽEK Petr. *Nástroj třídní perzekuce*. In: Černí baroni od Černé věže. České Budějovice: Měsíc ve dne, 2017, s. 17.

železniční trati Havlíčkův Brod – Brno), kamenolomech, lesním hospodářství a zemědělství. Pro práci ve stavebnictví a ve prospěch vojenské správy sloužily lehké PTP, které byly organizačně tvořené čtyřmi rotami, čítajícími dohromady přibližně osm set mužů.¹⁶ První čtyři lehké PTP byly zřízeny reorganizací stávajících silničních praporů v Mimoni, Svaté Dobrotivé, Městě Libavá a Lešti.¹⁷ Nejprve do nich přišly oběti církevních perzekucí (kněží, řeholníci a seminaristé), následně „politicky nespolehliví“ branci, nastupující k výkonu základní vojenské služby. Druhým typem byly těžké PTP (někdy nazývané též důlní) o šesti rotách s tisícem dvěma sty vojáky, jejichž úkolem byla těžba uhlí.¹⁸ Těžké PTP byly samostatnými vojenskými útvary ženijního vojska s vlastní hospodářskou a státní agendou, které byly podřízené přímo velitelství vojenských okruhů, přičemž velitelé se cítili být více zaměstnanci dolů než příslušníky armády. Vojáci zde byli často nasazováni do nejtěžších důlních podmínek, v nichž jinak obvykle pracovali především vězni.¹⁹ V náročných podmínkách docházelo často k úrazům, někdy i smrtelným. Jejich příčinou bylo mnohdy nedostatečné zaškolení do hornického řemesla a z toho plynoucí podceňování či dokonce absolutní nedodržování bezpečnostních předpisů (k čemuž byli příslušníci PTP přímo či nepřímo nuceni vedením podniků, pro které bylo jedinou důležitou věcí plnit stanovený plán), přičemž nebyl brán velký ohled ani na hygienu a zdravotní stav mužstva. Například u lehkých PTP vykonával lékařskou službu pouze zdravotník vybavený lékařskou brašnou a to z důvodu velkého množství odloučených jednotek na různých (mnohdy značně odlehklých) pracovištích. V důsledku toho se stávalo, že vážně nemocný se dostal k lékařskému vyšetření někdy až po delší době, což mělo pochopitelně nepříznivý vliv na průběh i výsledek jeho léčby.²⁰ Jenom během roku 1952 došlo u všech pracovních vojenských jednotek (tedy včetně pomocných technických praporů) k 2750 lehkým, 518 těžkým a 40 smrtelným úrazům (celkem tedy k 3308 úrazům).²¹ Jedná se bezpochyby o značně vysoké číslo. Jednou z důležitých příčin tak vysoké úrazovosti bylo zcela jistě zařazování příslušníků PTP na zvláště nebezpečná pracoviště, na nichž normální civilní

¹⁶ JUZA, s. 31.

¹⁷ BÍLEK, Jiří. *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 35.

¹⁸ JUZA, s. 31.

¹⁹ BORÁK, s. 86.

²⁰ RICHTER, Oldřich. *Zdravotní služba a hygienické poměry u PTP z pohledu medika – pětépáka*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 16.

²¹ HOLEC, František. *Pracovní úrazy u PTP*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 12.

zaměstnanci odmítali pracovat, což si samozřejmě vojáci dovolit nemohli, neboť neuposlechnutí rozkazu pro ně mělo neblahé následky. Ačkoli z ostatních let existence PTP nemáme v dosavadní literatuře o úrazech přesné údaje, je pravděpodobné, že byly podobné. Během poměrně krátké existence PTP zemřelo v dolech a na stavbách 140 lidí, většinou z důsledku špatné bezpečnosti práce.²² Nejvíce členů PTP přišlo o život při práci v dolech (bylo to zejména při závalech, kdy docházelo hlavně ke zlomeninám lebky, vazů, krční páteře, přerušení míchy či zlomení pánve, ale náleželo sem také například usmýkání důlní lokomotivou).²³ Nutno podotknout, že číslo smrtelných úrazů je neúplné, protože v dané době se o úrazech na šachtách psát nesmělo, aby se neoslaboval oficiální nábor občanů do hornictví. Za práci příslušníků PTP dostávala vojenská správa od podniků mzdu, ze které však vojáci dostávali jen menší část, neboť většina prostředků jim byla odebrána jako úhrada za to, co jim mělo být vojenskou správou poskytováno bezplatně, jednalo se zejména o ubytování, stravování a oblečení. Například za práce v podzemí posílaly doly 155 Kčs za směnu na pracovníka, po srážkách však tato částka klesla pouze na necelých 35 Kčs, z nichž navíc voják dostal „na ruku“ pouze polovinu, protože ta druhá mu byla uložena na vkladní knížku, kterou měli u sebe velitelé.²⁴ Tyto úspory ovšem byly při měnové reformě v roce 1953 znehodnoceny. Zvláště velké možnosti pro úplné finanční znevýhodnění vojáků pak vytvářela zásada, podle které mzdu neobdrželi vojáci, kteří byli v kázeňském trestu, a jejich mzda se odváděla do fondu odměn velitelů.²⁵ Příslušníci PTP dosahovali vysokých výkonů a často vysoce překračovali stanové normy – například v lednu 1952 splnili normy na 162,2 %, v únoru na 151,46 % a březnu dokonce na 165,64 %.²⁶ Jejich oficiálně přiznávaná produktivita byla v průměru o 20–40 % vyšší než u civilních zaměstnanců.²⁷ Jaký přínos měly tyto vojenské pracovní jednotky pro československou ekonomiku, ukazuje jedině souhrnné vyúčtování, které se zachovalo z roku 1952. Lehké PTP vyprodukovaly zisk 19 milionů Kčs a těžké PTP pak až přes 39 milionů Kčs.²⁸ Celkově se odhaduje,

²² MAREK, Vladimír. *Černým baronem doopravdy*, A Report: Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, no. 25–26, 2009, s. 35.

²³ HOLEC, František. *Pracovní úrazy u PTP*, s. 14.

²⁴ BÍLEK, Jiří. *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 37.

²⁵ ŽÁČEK, Rudolf. *Pomocné technické prapory jako forma zneužití branného zákona k organizování masových politických represí*. In: *Tábory nucené práce a další projevy prezekucí 1948–1954*. Opava: Katedra historie Slezske univerzity, 1991, s. 58.

²⁶ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory 1950–1954. Vznik, vývoj, organizace a činnost*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV 1992, s. 38.

²⁷ VANÍČEK, Petr. *Čepičkovi otroci v paměti národa*. Praha: Primus, 2006, s. 51.

²⁸ BÍLEK, Jiří. *Vojáci s lopatou, krumpáčem a sbíječkou. K 60. výročí zrušení posledních pomocných*

že za dobu své existence odevzdaly PTP státu úctyhodné dílo v hodnotě přes 2 biliony korun v nové měně.²⁹ Nebude tak jistě daleko od pravdy tvrzení, že právě režimem proskřibovaní „pétépáci“ měli nemalý podíl na celkové výkonnosti národního hospodářství.

Politický sekretariát ÚV KSČ rozhodl o zrušení posledních PTP a instituce výjimečných vojenských cvičení 26. dubna 1954.³⁰ Nemalelou roli v tomto rozhodnutí hrálo určité uvolnění po smrti Josifa Vissarionoviče Stalina a Klementa Gottwalda a s tím spojená snaha komunistického režimu v Československu zaretušovat největší nezákonnosti a krutosti a ukázat tak svoji „vlídnější tvář“. Skončilo téměř šestileté nejvyhraněnější a nejotevřenější zneužívání armády k politické perzekuci. Přesluhující vojáci byli propuštěni, vojáci povolání k PTP v roce 1952 byli přeřazeni do technických praporů, z nichž byla značná část pokračováním PTP pouze s jiným režimem. Někteří zde byli drženi ještě i po skončení prezenční služby až do konce listopadu 1954 v rámci vyhlášeného mimořádného cvičení.³¹ Téměř všichni členové PTP odsloužili v armádě mnohem víc než stanovené dva roky, někteří i bezmála dvakrát tolik. Propuštění mohli dosáhnout pouze ti, kdo se přihlásili v rámci nábora do hornictví nebo stavebnictví na dobu nejméně 3 let.³² Návist komunistického režimu se podepsala na osudech mnohých mužů na dlouhá léta a mnohým změnily roky dřiny a ponižování téměř celý život. Příslušníci těchto praporů museli jít často pracovat do určených míst a až do roku 1989 byli různým způsobem režimem utiskováni. Je známo mnoho případů, kdy byli sledováni Státní bezpečností, jen těžko sháněli slušné zaměstnání a nemohli zastávat vyšší pracovní funkce. Jenom hrstce z nich se podařilo v dalších letech života uskutečnit své životní plány například získáním vysokoškolské kvalifikace (v některých případech třeba i tím, že navzdory svému přesvědčení takřikajíc „ohnuli hřbet“ a stali se členy KSČ). Různě postihovány byly i jejich rodiny, především děti, kterým nebylo umožněno studovat. Rehabilitace a odškodnění se příslušníci pomocných technických praporů dočkali až v demokratickém státě, kdy také mohli obnovit Svaz PTP (byl založen již v roce 1968, ale po okupaci Československa byl zrušen a jeho funkcionáři byli pronásledováni). Stalo se tak v únoru roku 1990 na celostátním sjezdu PTP v Průmyslovém paláci na pražském Výstavišti.³³ Tato organizace vedená

---

technických praporů, Historie a vojenství, vol. 63, no. 3, 2014, s. 27.

²⁹ VANÍČEK, s. 51.

³⁰ BÍLEK, Jiří. *Vojáci i občané druhé kategorie*, s. 34.

³¹ VANÍČEK, s. 40.

³² BORÁK, s. 87.

³³ BÍLEK, Jiří. *Vojáci druhé kategorie. Aneb neříkejme jim černí baroni*. Praha: Knižní klub, 2010, s. 269.

Josefem Horákem byla zaregistrována ministerstvem vnitra 10. května 1990 a její činnost se zaměřila na tři hlavní oblasti: podchytit co největší počet bývalých příslušníků PTP, seznámit veřejnost s jejich skutečnými osudy a usilovat v rámci nápravy v minulosti spáchaných křivd o rehabilitaci „pétépáků“.³⁴ Ministerstvo obrany k jejímu provedení zřídilo rehabilitační komisi PTP, která spolu s odvolací komisí posuzovala všechny žádosti o rehabilitace. I v následujících letech byla přijata další právní opatření, která bývalým členům PTP alespoň částečně kompenzovala jejich těžký úděl v minulosti. Kromě odškodnění za úrazy a nemoci, kterými trpěli v době své vojenské služby, mají ti, kteří byli prokazatelně k PTP zařazeni z politických důvodů, nárok na příplatek k důchodu (jehož výše se řídí délkou vojenské služby), na lékařskou péči ve vojenských zdravotnických zařízeních a příplatky na rekondiční a lázeňské pobyty, na bezplatnou pečovatelskou službu, na bezplatné jízdné veřejnými dopravními prostředky a na slevu na pevnou telefonní linku.³⁵ Státní orgány i Armáda České republiky se tedy k této problematice postavily se širokou a důslednou snahou o nápravu křivd způsobených komunistickým režimem.

Výpovědi pamětníků

Nyní se pokusím zaměřit na několik nejdůležitějších okruhů, ve kterých porovnám jednotlivá sdělení narátorů s historickými poznatky a fakty získanými z písemných pramenů. Nechci zde tvrdit, že postřehy narátorů musí být vždy objektivnější než ty získané historiky z dalších pramenných zdrojů, mohu však podotknout, že u většiny mých narátorů byla v jejich výpovědích znát životní zkušenost, byla z nich cítit velká míra vyzrálosti a často i komplexnosti pohledu. Pravděpodobně to je velkou měrou způsobeno úctyhodným věkem narátorů, kteří již dovedou vnímat věci s odstupem, částečně i s nadhledem a nevidět svět pouze a jen černobíle.

Důvod přiřazení k PTP

Sami příslušníci pomocných technických praporů se ve většině případů nikdy oficiálně nedozvěděli, proč byli k pomocným technickým praporům přiřazeni. Pan Pokorný v rámci našich rozhovorů uvedl, že důvod jeho přiřazení k PTP byl pravděpodobně majetkový: „Já jsem se tam dostal pravděpodobně proto, že rodiče měli asi dvacet dva hektarů půdy a byli vedeni jako kulaci.“³⁶ Pan Richter se nikdy důvod svého zařazení nedozvěděl, ani při následné prověrce. Domnívá se

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 272.

³⁶ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným (bývalým příslušníkem PTP), dne 5. 12. 2015 v Chanovicích, přepis rozhovoru uložen v soukromém archivu Radka Švece.

však, že zkrátka – jak se říká – moc mluvil: „Pro mnohé mluvení jsem se holt asi dostal do takového nepříznivého světla, kromě toho otec byl lékař v Klatovech. Tak to byl asi důvod, proč jsem se tam dostal, ale oficiálně mi nikdo nikdy nic nefekl.“³⁷ Ačkoli tehdy argumentoval tím, že je jeho přiřazení k PTP jednak nezákonné podle branného zákona a jednak i pro společnost nevýhodné, protože už do něho stát investoval peníze, které by měl vrátit tím, že bude vykonávat službu lékaře, nebylo mu to nic platné. Pan Karl se o své budoucí příslušnosti k PTP dozvěděl už před nástupem a ani jemu nepomohla argumentace, že zdravotníci jsou spíše zapotřebí u normálního vojenského útvaru. U pana Královce tomu bylo podle jeho vyjádření zřejmě podobně jako u pana Richtera: „K mému zařazení k PTP mi také pomohl výbor, který jsem pronesl při příležitosti předvolání na národní výbor: Když kobyla dodělává, nejvíc kope. Bylo to ode mě poněkud předčasné tvrzení.“³⁸ Taktéž ani jemu však nikdy nebylo sděleno, z jakého důvodu byl k PTP přiřazen. Tento častý jev potvrzuje ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* i Jiří Bílek: „Většina vojáků poslaných k PTP nevěděla, jaký druh vojenské služby jim byl určen, a obvykle spíš jen tušila, co toho bylo příčinou.“³⁹

Náročnost pracovního režimu

Pan Karl charakterizuje pracovní nasazení takto: „Dělalo se, aby se dělalo, jak to bylo zvykem za komunistů. Práce se nějaká udělala, něco se vykávalo, a jestli to bylo takové nebo makové, to bylo jedno.“⁴⁰ V tomto případě je to zřejmě dáno také tím, že pan Karl pracoval většinu svého působení u PTP jako elektrikář a přece jen neabsolvoval tu nejnamáhavější fyzickou práci přímo při těžbě jako ostatní narátoři. Co se týče vnímání obtížnosti práce ve výpovědích ostatních narátorů, pan Richter hovoří o tom, že to byl naštěstí už na podobnou práci zvyklý, protože před nástupem na vysokou školu pracoval po maturitě dva měsíce v cihelně. Přesto dodává: „Byla to dřina, ale strašlivá, protože to uhlí ještě šlo, když se nakládalo, horší bylo, když se potom střílel kámen a musel jste tou velkou lopatou nakládat ten odstřelený kámen. Některé kusy byly tak velké, že se musely rozbíjet palicí nebo se musely nechat ležet.“⁴¹ Pan Pokorný byl zvyklý pracovat

³⁷ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem (bývalým příslušníkem PTP), dne 10. 1. 2016 v Zelené Lhotě, přepis rozhovoru uložen v soukromém archivu Radka Švece.

³⁸ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem (bývalým příslušníkem PTP), dne 7. 2. 2016 v Klatovech, přepis rozhovoru uložen v soukromém archivu Radka Švece.

³⁹ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, s. 86.

⁴⁰ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem (bývalým příslušníkem PTP), dne 24. 1. 2016 v Klatovech, přepis rozhovoru uložen v soukromém archivu Radka Švece.

⁴¹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

odmala v zemědělství, takže podle jeho slov bylo možné práci v dole zvládnout, byť podotýká: „Podmínky tam byly na začátek úplně tragické, hlavně tam bylo horko.“⁴² Také pan Královec říká, že jemu ani ostatním, kteří byli zvyklí na fyzickou práci, to výjimečně náročné nepřipadalo, zároveň ale poukazuje na zcela odlišné případy: „Nakonec pokud se týče mě a těch dalších chlapců, kteří byli vlastně zvyklí na fyzickou práci, tak jim to ani tolik nepřišlo. I když i mezi nimi byly případy, že tam sfárali jednou a víckrát už je tam nikdo nedostal, i když jim hrozili nebo byli zavření. Zkrátka už i tam plakali a měli záchvaty nervové a už je tam nikdo nedostal, tak je museli nechat na povrchu.“⁴³ Lze tedy souhlasit s názorem Petra Vaníčka, že pracovní nasazení v útvech PTP nebylo procházkou rozkvetlým sadem, ale namáhavou dřinou, a to zvláště pro ty, kteří na manuální práci do té doby nebyli zvyklí.⁴⁴

Jiří Bílek v publikaci *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak* uvádí, že povinností vojáka bylo odpracovat denně osmihodinovou pracovní směnu (192 hodin měsíčně). Na požadavek příslušného závodu ovšem mohl velitel zvýšit celkový počet odpracovaných hodin na 240, ani to však nebylo v praxi často dodržováno a nucená práce přes čas se stala součástí „převýchovy“.⁴⁵ Toto potvrzuje vyprávění pana Pokorného, který uvedl, že pracovní doba sice byla osmihodinová, ale obden se kvůli plnění plánu musela dělat „tuplovka“: „Pracovní doba byla 8 hodin, ale nedodržovala se. Za měsíc takových sto hodin navíc.“⁴⁶ V tomto případě byl tedy limit 240 hodin překračován mnohonásobně. Pan Královec rovněž potvrzuje, že pokud se plán neplnil, přesčasy se dělaly. Pan Richter přesčasy dělat nemusel, často však byl nucen pracovat i v neděli.

Bezpečnost práce

Konečné číslo počtu úrazů za dobu existence PTP, které zmiňuji v předešlé části textu, myslím hovoří samo za sebe. Pan Karl poukazuje ve své výpovědi například na to, že nebylo nic neobvyklého, když někteří na pracovišti požívali alkohol: „To jsem se divil, to bylo jenom pár kluků, kteří už zřejmě z domova byli zvyklí nasávat, nosili si alkohol, prostě tvrdý. Kolikrát to dopadlo blbě na pracovišti. Mohli se zranit, tak se uklidili prostě a bylo vyřízeno. Pak se probudil, když byl konec směny, a odtáhli jsme ho.“⁴⁷ Jiří Bílek tak ve své knize *Pomocné*

⁴² Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

⁴³ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem.

⁴⁴ VANÍČEK, s. 48.

⁴⁵ BÍLEK, Jiří. *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, s. 66.

⁴⁶ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

⁴⁷ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem.

technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci do značné míry oprávněně konstatuje, že mnohé úrazy nepochybně souvisely s nízkou kázní, která u PTP byla.⁴⁸ S tímto názorem ovšem ve svém článku *Pracovní úrazy u PTP* nesouhlasí František Holec, který poukazuje na to, že jednou ze skutečných příčin bylo kromě náročnosti práce hlavně nedostatečné nebo vůbec žádné zaškolení.⁴⁹ I pan Karl dodává, že u jejich útvaru neproběhlo žádné školení o bezpečnosti práce. Stejně tak tomu bylo v případě pana Richtera: „Rozdali nám takové ty knížtičky, bezpečnostní předpisy na dolech a druhý den šup důl Mír. Já potom sám z píce, když jsem se dostal do Ostravy k zubaři, tak jsem si tam koupil Základy hornictví od profesora Stočese a z toho jsme se to učil, protože jsem věděl, že je třeba o tom něco vědět.“⁵⁰ Nelze ovšem předpokládat, že podobně iniciativní byl každý „pétépák“. Pan Královec absolvoval pouze jednodenní školení, pan Pokorný dvoudenní. Při působení u PTP našťestí nikdo z narátorů k úrazu nepřišel, tudíž se u nich ani nedají analyzovat jejich příčiny. Nicméně pravdou je, že za takovou krátkou dobu školení se skutečně jen stěží dalo vstřebat to, co se učňové v oboru hornictví učili tři roky.

Velitelé

Pan Pokorný poukazuje na to, že velitelé byli různí. Výstižně dodává: „Některý byl solidní a některý byl jako hovado.“⁵¹ Podobně situaci hodnotí František Voráč, který poukazuje na různé typy velitelů od lidských až po „nelidské“, od tátoevských typů až po tyrany. Poznává také, že u nižších velitelů šlo mnohdy o primitivy, někdy i negramotné, vylévající si na podřízených vztek, který museli pociťovat při styku s většinou vzdělanými mladými chlapci.⁵² O tomto problému hovoří téměř stejně všichni narátoři. Pan Karl poukazuje na to, že jejich velitel si byl dobře vědom toho, že měl v útvaru lidi, kteří ho svou inteligencí převyšovali: „Velitel si zřejmě byl dobře vědom toho, že tam má lidi, kteří ho svou inteligencí převyšují, to byli vesměs vysokoškoláci, nebo z větší části, z takových sedmdesáti procent. Byl to bývalý vládní voják z doby protektorátu, který se ocitl na italské frontě a přeběhl k Američanům a vrátil se potom s americkou armádou. A poněvadž byl zřejmě taky politicky nespolehlivý, tak ho dali jako velitele těm pétépákům. A my jsme se dozvěděli, že sice byl v americké armádě, ale jako

⁴⁸ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 140.

⁴⁹ HOLEC, František. *Pracovní úrazy u PTP*, s. 12.

⁵⁰ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁵¹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

⁵² VORÁČ, s. 23.

kuchař.“⁵³ Také pan Královec potvrzuje, že nešlo o příliš inteligentní osoby: „Na mě si zasedl nějaký polocikán, nějaký desátník Dlouhý, tak ten mi odpíral vycházky. Měli jsme vůči sobě takovou nějakou antipatii. Dostal jsem vycházku a bylo to před kinem, prý jsem ho špatně pozdravil, tak mě tam nechal, musel jsem se postavit do pozoru, pořadovým krokem a zdravit ho. A tak jsem tam běhal a zdravil ho... To nebyli nějakí inteligentní lidé skutečně a navíc toto chování umožňoval i celkový pohled na ty pétépáky, to měli i ti velitelé v sobě.“⁵⁴ Pan Richter dokonce jako František Voráč hovoří o tom, že někteří z nich neuměli ani číst, a tak žádali vždy někoho z podřízených, aby předčítal. František Holec ve svém článku *Potlačování lidské důstojnosti u PTP* hovoří o tom, že mezi důstojníky či poddůstojníky se našli i ti s lidskou tváří a lidským jednáním, ovšem dále upozorňuje, že naopak mnozí se snažili programově snižovat lidskou důstojnost příslušníků PTP.⁵⁵ Pan Královec v dalším vyprávění dodává, že k oblíbeným trestům patřilo ostříhání dohola (důvodem byl například pozdní příchod z vycházky). Skutečnost, že velitelé praporů dávali vojáky často stříhat dohola, potvrzuje ve své knize i Petr Vaníček.⁵⁶ Pan Richter uvádí dokonce i jeden případ fyzického násilí spáchaném na jeho kamarádovi: „Přišel za dva dny, hubu modrou. Povídá, hoši, já jsem spadl ze schodů. Oni si ho vzali obézetřáci, vyslýchali ho, nic mu ale nedokázali, protože nic neudělal.“⁵⁷

Ubytování

Jiří Bílek ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* uvádí, že ubytování příslušníků PTP zůstalo po celou dobu jejich pobytu na vojně až na nepočtené výjimky velmi špatné.⁵⁸ Mečislav Borák ve své studii popisuje, že šlo nejčastěji o staré objekty bývalých zajateckých a internačních táborů s nevyhovujícím vybavením, obvykle umístěných přímo poblíž dolu.⁵⁹ V rámci svědectví našich narátorů hovoří podobně pan Pokorný, který objekty k bydlení charakterizuje jako „napůl spadlé boudy“. Pan Richter hovoří o ubytovacích podmínkách následovně: „Ubytovali nás v příšerných podmínkách, v takovém opuštěném hostinci po Němcích. Tam jsme byli

⁵³ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem.

⁵⁴ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem.

⁵⁵ HOLEC, František. *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*. In: *Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948-1954*. Opava: Katedra historie Slezské univerzity, 1991. s. 63.

⁵⁶ VANÍČEK, s. 53.

⁵⁷ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁵⁸ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 104.

⁵⁹ BORÁK, 86.

celá rota, čili 250 chlapů. Záchod jeden suchý, jak byla hospoda venkovská, pumpa na dvoře, během krátké doby koloběh žumpa-pumpa, žumpa-pumpa, z pumpy tekla močůvka, ale oni nás nenutili, abychom to pili, to nám vozili kafe ve várnících, ale mýt jsme se museli v potoce.“⁶⁰ Oproti tomu pan Karl uvádí, že ubytování v budovách, které zabralo vojsko psychiatrické léčebně, bylo relativně dobré: „Na těch pokojích normálně žádné dvojáky, jednoduchá lůžka, jenomže narvaný jedno vedle druhého pochopitelně, ale jinak nic zvláštního.“ Podobně hovoří i pan Královec, který mluví o poměrně kulturních ubikacích.

Stravování

Pan Karl a pan Pokorný popisují stravování shodně jako dobré, stejně jako pan Královec, který ho hodnotí takto: „Stravování šlo, bylo celkem dobré, oni nás potřebovali žít, abychom mohli dělat.“⁶¹ Oproti tomu pan Richter podotýká, že v případě neplnění normy alespoň na 80 % procent dostávali pouze základní dávku potravin. Dodává k tomu: „Strava to byla taková dost chatrná, našťestí chleba tam bylo dost, ten jsme si mohli ukrojit a vzít s sebou a černá káva tam byla z melty.“⁶² Miloš Klang ve svém článku *Ponižování lidské důstojnosti* uvádí dokonce případy, kdy „pétépáci“ z důvodu neplnění normy dostávali pouze chleba.⁶³ Jiří Bílek se tohoto problému dotýká opět v knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, kde uvádí, že toto snižování přidělu jídla při neplnění pracovní normy nemělo (na rozdíl od jiných postihů a trestů) oporu v žádném předpisu ani vnitřní normě a bylo s velkou pravděpodobností svévolným rozhodnutím velitele a formou šikanování.⁶⁴ V tomto ohledu pomáhal panu Richterovi a ostatním „pétépákům“ z jeho útvaru havíř, který jim nosil domácí jídlo. Co se týče například balíčků z domovů, pan Karl potvrzuje, že balíčky mohly chodit. Pan Pokorný vysvětluje: „Oni nám tam toho moc poslat nemohli. Tak jednou za 2 měsíce přišel balíček, ten se stejně rozdál mezi kamarády.“⁶⁵ Pan Královec navíc uvádí, že obsah zásilek byl kontrolován. Pouze pan Richter měl tu zkušenost, že balíky s potravinami byly zakázané, a když chtěl někdo někomu něco poslat, musel tak učinit prostřednictvím

⁶⁰ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁶¹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem.

⁶² Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁶³ KLANG, Miloš, *Ponižování lidské důstojnosti*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 23.

⁶⁴ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 111.

⁶⁵ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

havíře. Fakt, že v některých případech velitelé zakazovali balíky přijímat, potvrzuje v citované knize i Jiří Bílek.⁶⁶

Lékařská péče

Z našich narátorů o lékařské péči zajímavě hovoří zejména pan Richter: „Radši o tom nemluvit, strašlivé. Jenom pro ilustraci, aby se moc nechodilo na ošetřovnu (kdo se cítil nemocný, tak se musel při nástupu zapsat do knížky nemocných a šlo se na ošetřovnu, ta byla mimo tábor, v ulici tam byl dlouhý barák, to byla ošetřovna a bydlel tam velitel), aby se omezilo to chození, to stonání, tak kdo šel na ošetřovnu, nedostal 14 dní žádnou vycházku. Já jsem tam přestal potom chodit, když mi něco bylo, tak jsem se kurýroval sám. Maminka byla zaměstnaná na zubárně v Klatovech, tak její obvodní lékař mně vždycky poslal recept, respektive mamince, vyzvedla, dala to do malého balíčku a poslala jako dopis, tak jsem ošetřoval i ty kluky, kteří tam nešli, protože měli třeba odřenou ruku, nebo něco takového, chodili ke mně, tam jsem jim to obvazoval.“⁶⁷ Jiří Bílek ve své knize *Pomocné technické prapory – o jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci* uvádí, že většina lékařů se snažila v duchu Hippokratovy přísahy nemocné léčit podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, mnohdy i proti vůli velitelů.⁶⁸ Nutno ovšem podotknout, že velitelé se někdy (jako v případě pana Richtera) snažili „pětépákům“ zabránit v tom, aby lékaře navštívili. O lékařské péči hovoří ve své studii také Mečislav Borák, který píše, že zdravotní péče byla na velmi nízké úrovni a často byla zajišťována pouze svépomocí v rámci praporu.⁶⁹ Poněkud lakonicky se o zdravotní péči vyjadřuje pan Pokorný: „Lékařská péče si ani nepamatuju, že by u té naší roty nějaká byla.“⁷⁰

Volný čas

Z vyprávění pana Karla je patrné, že příslušníci PTP dokázali k ulehčení své situace využít i pěvecké, hudební či další kulturní kroužky a akce, které se u všech PTP vytvářely „dobrovolně z rozkazu“: „Taky jsem tam dal dohromady pěvecký kroužek, pak se dal dohromady ještě muklovský orchestr, opravdu, bylo to sice malinké složení, ale byly tam housle, bylo tam čelo, trubka, harmonika,

⁶⁶ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 113.

⁶⁷ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁶⁸ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 115.

⁶⁹ BORÁK, s. 86.

⁷⁰ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

buben, ještě tam bylo něco, už si nepamatuju. A tak jsme zpívali různé písně, hlavně chtěli na nás prostě ty socialistické. Na to jsem se vykašlal a zpívali jsme jenom národní nebo takové ty písně v tom moderním stylu.“⁷¹ To samé poznamenává ve své knize *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak* i Jiří Bílek. Podle něj představovaly tyto kroužky (zejména pěvecké, který byly nejoblíbenější) pro všechny „pétépáky“ vítanou a vyhledávanou možnost úniku z účasti na jiných, mnohem nepříjemnějších akcích.⁷² Téměř totožně se vyjadřuje ve svém článku i František Cisarík.⁷³ Také veselý tón ve vyprávění pana Karla a mnohé vtipné historky, kterými toto téma našeho rozhovoru okořenil, tomu napovídají. Nadřazení „pétépáků“ zkrátka považovali hudbu a zpěv za velmi účinný prostředek k převýchově, ve skutečnosti to pro „pétépáky“ byla příjemná úniková cesta od jiných povinností.

Dovolenka (opuštění ubytovacího prostoru)

Pan Pokorný říká, že mohl rodinu navštívit nanejvýš jednou za měsíc, když nebyly problémy. Pan Richter dostal dovolenku jen dvakrát po dobu celého působení u PTP, pan Karl dokonce pouze jednou: „To jsem si vlastně vydupal hned ten první rok na Vánoce, pod záminkou, že si chci přivést housle, abych mohl hrát s orchestrem. Tak jsem byl doma asi tři nebo čtyři dny. Ale na Boží hod už jsem musel být zase v útvaru. To bylo jediné, kdy jsem byl doma. Jinak žádnou dovolenku jsem nedostal.“⁷⁴

František Holec ve svém článku *Potlačování lidské důstojnosti u PTP* uvádí, že na dovolenku nebyl nárok.⁷⁵ Jiří Bílek sice připomíná, že dovolená v délce 10 dnů za rok byla jednou z náležitostí, na kterou měl nárok každý voják základní služby, zároveň ale podotýká, že řada velitelů u PTP její udělování považovala pouze za jakýsi druh odměny. Poddůstojníci a důstojníci tak de facto svévolně rozhodovali o tom, zda se vojáci za celou dobu své služby vůbec podívají domů a na jak dlouho.⁷⁶ Pan Královec vypráví o své zkušenosti s dovolenkou následovně: „Když mi otec v roce 1952 těžce onemocněl, což bylo potvrzeno nemocnicí, požádal jsem o dovolenku, kterou jsem sice po úpěnlivých prosbách obdržel,

⁷¹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem.

⁷² BÍLEK, Jiří. *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak*, s. 37.

⁷³ CISARIK, František, *Zvláštní rota 52. PTP sv. Dobrotivá*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 37.

⁷⁴ Rozhovor s panem Karlem.

⁷⁵ HOLEC, František. *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*, s. 65.

⁷⁶ BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*, s. 122.

dovolenku jsem však musel napracovat a slova velitele „na pohřeb budeš chtít dovolenku znova“ plně vystihovala atmosféru doby.“⁷⁷

Osobní věci

Rozdílně hovoří dva naši narátoři o osobních věcech, jako byly například deníky, knihy, skripta. Jaroslav Karl uvádí: „Kontrolováno nebylo vůbec nic. Opravdu vůbec nic. I kdyby tam měli atomovku, tak to nikdo nezkontroloval.“⁷⁸ Oproti tomu pan Královec vypovídá takto: „Bylo to kontrolované, otevřeli kufr, prohlédli kufr, to bylo takhle každý týden. Já jsem si přinesl několik knih, vzal jsem si je s sebou už na vojnu, většinou mi to politruk přebral, zabavil mi to, ukradl.“⁷⁹ O těchto prohlídkách osobních věcí se zmiňuje ve svém článku také František Holec, který hovoří o tom, že prohlídky se často dělaly v nepřítomnosti „pétépáků“ a rozházené knihy byly záměrně nechávány na zemi.⁸⁰

Nedobré plány s „pétépáky“

Na nedobré plány komunistického režimu s příslušníky PTP poukazuje pan Richter: „Inak ten život v lágru, jak jsem se už zmínil, měli s námi plány nedobré. Dozvěděli jsme se to víceméně nedopatřením, protože tadyhle ti naši instruktoři, velitelé, ti spolehliví poddůstojníci, ti si zase rádi nechávali za sebe v hospodě platit. Když byla vycházka, tak oni se vždycky k někomu přifařili a nechali si platit. Protože to bylo zadarmo, tak si vždycky dali, a když si dali, tak povídali. Jo a tak jeden, jen si nemyslete, že až přijdou Američani, to byla válka v Koreji, to byla skutečně velice napjatá situace, že vás tady odsud osvobodí, nikam, půjde se pryč a pro každého z vás je kulka připravená.“⁸¹

Nejednalo se však vždy jen o výhrůžky alkoholem podroušených velitelů. Petr Vaníček hovoří ve své knize o materiálech získaných z moskevských archivů. Ty ukazovaly, že v plánech Stalina a Gottwalda měli být ti, kdo se během působení u PTP „nepolepší“, transportováni do sibiřských gulagů.⁸² O tomto faktu hovoří i Stanislav Juza, který také dodává, že tyto materiály byly zveřejněny až po nástupu Gorbačova.⁸³

⁷⁷ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem.

⁷⁸ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem.

⁷⁹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem

⁸⁰ HOLEC, František. *Potlačování lidské důstojnosti u PTP*, s. 64.

⁸¹ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem.

⁸² VANÍČEK, s. 47.

⁸³ JUZA, s. 46.

Ovlivnění dalšího života

Zajímavě o svém dalším osudu hovoří pan Pokorný, který se ke své následné práci v dolech zavázal podepsáním závazku během působení u PTP. Hovoří o tom, že si na hornické povolání natolik zvykl, že by u této profese zůstal natrvalo, protože to bylo finančně výhodné.

V dalším vyprávění však dodává, že měl problémy později, když nastupoval do zaměstnání v obchodě: „Když jsem se vracel do zaměstnání, ve kterém jsem byl vyučený, tak to byly dost velké problémy a nadhazovali, že jsme byli u PTP, takoví jako nepřátelé režimu, ale potřebovali mě v tom obchodě, tak mě vzali.“⁸⁴

Pan Richter uvádí, že působení u PTP ovlivnilo jeho další život jedinečně pozitivně. Jako příklad uvádí absolvování zkoušky z předmětu marxismus-leninismus, kterou se mu podařilo vykonat hladce, protože vyučující byl obeznámen s tím, že pan Richter působil u PTP. Dodává, že ani později v zaměstnání to proti němu nikdy neuplatňovali. Oproti tomu pan Královec (který se podobně jako pan Pokorný zavázal pro civilní práci v dolech) byl donucen vstoupit do JZD: „Svůj závazek pracovat v dolech jsem po návratu do svého bydliště předložil referátu práce ONV. Referent mi smlouvu odebral se slovy: „Žádné doly, do JZD půjdeš.“ S pohrůzkou trestního stíhání při nesplnění příkazu. Po této hrozbě mi nezbylo nic jiného než nastoupit do úpadkového JZD, které mělo pracovní jednotku 3 koruny.“⁸⁵ Snad ze všeho nejzajímavější je případ pana Karla, který byl přímo z PTP převezen do vězení, kde byl následně dlouhá léta komunistickým režimem držen.

Závěr

Vznik a existence pomocných technických praporů jsou součástí historie československé armády, ve které byly jejich členové bezpochyby nejvíce diskriminovanou složkou. Zavedení PTP je jedním z typických projevů počátečního období budování totalitního systému, kdy se Komunistická strana Československa snažila izolovat, zastrážit, nebo přímo zlikvidovat své skutečné či potencionální politické odpůrce. Vznik pomocných technických praporů vytvářel hned několik možností, jak odstranit „politicky nespolehlivé“ osoby z civilního života, potrestat je, pokusit se je „převychovat“ a zároveň je využít jako levnou pracovní sílu v nejdůležitějších oblastech československého národního hospodářství.

⁸⁴ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným.

⁸⁵ Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem.

Příslušníci PTP byli vskutku podivnou součástí armády. Setkávali se zde duchovní, studenti vyhození ze studií, jejich profesori, kulaci, živnostníci a jejich synové, ale i zloději, alkoholici, násilníci a další recidivisté. Vedle lopaty, krumpáče a sbíječky, které se staly jejich „služební zbraní“, je spojoval jakýsi cejch méněcennosti, který jim byl vypálen možná hlouběji, než si sami mysleli. S některými z nich šel totiž téměř celý život. Těch pár let vojenské služby se jim během dalšího života často připomínalo. Ať už při hledání zaměstnání nebo například tehdy, když jejich syn nebo dcera chtěli jít studovat. Říká se, že nejhorším pozůstatkem komunistické moci byly nemocné lidské duše. Není však lehké dobrat se pochopení důsledků zmíněného a svým způsobem ojedinělého druhu internace pro duši obětí. Pocit krivdy v mnohých zůstal, ale někteří z nich umí brát svůj dřívější nelehký úděl s nadhledem.

Zvěřejněním autentických pohledů bývalých „pétépáků“ jsem se chtěl alespoň částečně oprostít od pouhého faktografického popisu existence pomocných technických praporů a obohatit tuto faktografickou složku dějin o prožitou historii konkrétních osob. Záměrem moderní historické vědy, resp. moderního a aktuálního postmodernistického přístupu v historických vědách, je ukázat člověka ve vztahu k okolnímu světu, jeho chování v situacích, které mu přinášel každodenní život a které on sám často nemohl jakýmkoli způsobem ovlivnit.

Jsem přesvědčen o tom, že tyto individuální příběhy v žádném uspořádání lidské společnosti neztratí svoji hodnotu a mohou se stát pramenem přístupným dalším badatelům (historikům). Tím spíše, že většina dobových dokumentů s touto tematikou byla skartována a následná odborná literatura vznikala pouze na přeživším torzu těchto písemných pramenů. Naslouchat vyprávění lidí, kteří byli pod záminkou vojenské služby izolováni v nelehkých podmínkách pracovních táborů a proti své vůli a nepřiměřeně dlouho nuceni k těžké práci spojené s pokusem o násilnou ideologickou převýchovu, je vskutku velice zajímavé a snad se stane také podnětným v tom, aby výzkum problematiky PTP pokračoval i v budoucnosti.

Použité zdroje / References

Literatura

BÍLEK, Jiří. *Pétépáci aneb Černí baroni úplně jinak. Výprávění o jednom z bílých míst naší nedávné historie*. Plzeň: Nava, 1996.

BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory 1950–1954. Vznik, vývoj, organizace a činnost*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV 1992.

BÍLEK, Jiří. *Pomocné technické prapory. O jedné z forem zneužití armády k politické perzekuci*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002.

BÍLEK, Jiří. *Vojáci druhé kategorie. Aneb neříkejme jim černí baroni*. Praha: Knižní klub, 2010.

BÍLEK, Jiří. *Vojáci i občané druhé kategorie: “pétépáci”*. Na okraj jednoho výročí, Dějiny a současnost no. 4, 2016, s. 34–37.

BÍLEK, Jiří. *Vojáci s lopatou, krumpáčem a sbíječkou. K 60. výročí zrušení posledních pomocných technických praporů*, Historie a vojenství, vol. 63, no. 3, 2014, s. 17–27.

BÍLEK, Jiří. *Zneužití pomocných technických praporů proti odpíračům vojenské služby*. In: BLAŽEK, Petr (ed.) *A nepozdvihne meč. Odpirání vojenské služby v Československu 1948–1989*. Praha: Academia, 2007, s. 55–57.

BLAŽEK Petr. *Nástroj třídní perzekuce*. In: Černí baroni od Černé věže. České Budějovice: Měsíc ve dne, 2017, s. 15–17.

BORÁK, Mečislav. *Fenomén tzv. vojenských táborů nucené práce v Československu a jeho mezinárodní souvislosti*. In: Slezský sborník. Acta Silesiaca. Čtvrtletník pro vědy o společnosti, Opava: Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2000, s. 78–92.

CISARIK, František. *Zvláštní rota 52. PTP sv. Dobrotivá*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 37–41.

FAJSTAUEOVÁ, Hana. *Pomocné technické prapory. Osudy odvedených z Jičínska, Sobotecka, Novopacka a Hořicka*. Jičín: Regionální muzeum a galerie v Jičíně, 2007.

HEZKÝ, Jiří. *Almanach domažlických pétépáků*. Domažlice: Okresní úřad Domažlice, 2002.

HOLEC, František. Potlačování lidské důstojnosti u PTP. In: Tábory nucené práce a další projevy perzekuce 1948-1954. Opava: Katedra historie Slezské univerzity, 1991.

HOLEC, František. *Pracovní úrazy u PTP*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 12–15.

JUZA, Josef. Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou. Praha: Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou, Svaz PTP okresní klub, 1996.

KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel. Komunistický režim a politické procesy v Československu. Brno: Barrister a Principal, 2001.

KLANG, Miloš, *Ponižování lidské důstojnosti*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 22–23.

MAREK, Vladimír. *Černým baronem doopravdy*, A Report: Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, no. 25–26, 2009, s. 34–35.

RICHTER, Oldřich. *Zdravotní služba a hygienické poměry u PTP z pohledu lékaře – pětépáka*. In: Svědectví o organizaci a životě PTP. Sborník příspěvků přednesených na konferenci o PTP 19. a 20. června 2002 v Praze. Praha: Ústřední rada PTP-VNTP, 2003, s. 16–21.

VANDASOVÁ, Jana. *Místo zbrani lopaty*, A Report: Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR, no. 1, 2009.

VANÍČEK, Petr. Čepičkovi otroci v paměti národa. Praha: Primus, 2006.

VORÁČ, František. *Návrat byl nežádoucí. Příběhy pětépáků z Blanenska*. Brno: Barrister a Principal, 2012.

ŽÁČEK, Rudolf. *Pomocné technické prapory jako forma zneužití branného zákona k organizování masových politických represí*. In: Tábory nucené práce a další projevy perzekucí 1948-1954. Opava: Katedra historie Slezské univerzity, 1991, s. 55-62.

Rozhovory

Rozhovor Radka ŠVECE s panem Václavem Pokorným (bývalým příslušníkem PTP), dne 5. 12. 2015 v Chanovicích, přepis rozhovoru uložen v archivu Radka Švece.

Rozhovor Radka ŠVECE s panem Oldřichem Richterem (bývalým příslušníkem PTP), dne 10. 1. 2016 v Zelené Lhotě, přepis rozhovoru uložen v archivu Radka Švece.

Rozhovor Radka ŠVECE s panem Štěpánem Královcem (bývalým příslušníkem PTP), dne 7. 2. 2016 v Klatovech, přepis rozhovoru uložen v archivu Radka Švece.

Rozhovor Radka ŠVECE s panem Jaroslavem Karlem (bývalým příslušníkem PTP), dne 24. 1. 2016 v Klatovech, přepis rozhovoru uložen v archivu Radka Švece.

Přílohy

Příloha č. 1 – První číslo zpravodaje Svazu PTP z roku 1990

ZPRAVODAJ SVAZU PTP

CERVEN 1990 - ČÍSLO 1

Report o 2. sjezdu Svazu PTP

Subota 17. února 1990 byla pro nás dnem radostného setkání 3228 přátelů z asi 2300 republikanů nastátně tohoto sjezdu. Toto přepočteno na celkový stáť počet 5500 účastníků znamená průměrně vstupně ve věku 32. — Kdo na 1 účastník.

Připravený výbor Sjezdu PTP musel celou práci připravit v rekordně krátké době sestít týmy za zřetelných časových, finančních i shromažďovacích podmínek. Navíc v den konání sjezdu ještě došlo do rána na hodiny ze 18. na 17. února 90 (z pátka na sobotu) se konal v prostorách Sjezdového paláce v Praze 7 „Myslivecký ples“, se všemi záležitostmi nepočítají. Den po nás (v neděli) byl opět sjezd KPV. Tedy dvěma organizacemi „pro“ (KPV — Kandidátní politických vězňů).

A jak vždy bývá — PO VALCE JE KAŽDÝ GENERÁLEM, kdekoliv uzavřený kritizuje, aniž si ověří celou řadu řešení svých konceptů, které museli poraditelé zvládnouti. Proto jsme s politickým konstatováním, že se naklí i takové jednotlivci a „podivní“ účastníci sjezdu, kteří svými provokacemi poznávkami zpochybňovali pozitivní vřelý přípravek výhoda k hospodářskému výsledku sjezdu. Tito lidé nám byli neznámí a připomínali strážce bývalých trestů litých porádků.

Závěrem výbor Svazu PTP podává všem příslušníkům PTP ložba hlasem:

Il sjezd PTP splnil svoje poslání a stal se tak státním členkou základnou SVAZU PTP řádně zaregistrovanou po mnoho straněček na MV ZP dne 10. 5. 1990 pod čj. VSP 1 - 195/90 - R.

Z hlavního referátu Ing. P. Marka na 2. sjezdu

My, přetepci, žijeme v porovnaní mladé a střední generace většinou pouze díky ve své kůstce našich kamarádů se zhrani, či lépe řečeno bez zhrani. Konečně skutečnost byla mnohem smutnější.

Pro komunistické pletí v r. 1948 všimno nepřávné orientace neprodává hospodářství na těžké přemýšlení, začala být nedostatek všeho a tímto v 50. a 60. letech ml. jk. v r. 1948 se plní těžký nemyšlený prací Husi Sukolů, skautů, vojáků a jiných neprodává režimů. To však komunistům nestačilo a

jk. 1. listopadu 1948 prvních 70 příslušníků I. situacího praporu bylo odvozeno do vojenského lázeňského ústavu v Mimoně. Byli to většinou absolventi záložních důstojnických škol, vojenské akademie a několik absolventů důstojnických škol. Z politických důvodů byli degradováni a pracovali na vy-

stavě lidově, v ložba a na vojenském stávk. Důvodem byl pouze žid 1.90 Kčs denně. O několik dní později byl zrušen 18. státního prapor ve sv. Dobrušce. V ložba 1949 vznikla takzvaná „Dobrušská ženská oddíl“ nebo také „Konečně ženská oddíl“ pro technické dělní práce, které končí svých činností 25. 9. 1950. V ložba 60m stávké lidově prapora prošly několika obrovit a nímto ples ve Klenovicích (okres Opava). Pomoce technické praporu. Tento sloužil západ, který nemá ve světě ohodby, měl se čít v podobě komunistické, vše probošerit: za prvé získat velice levnou pracovní sílu pro výroby železa, nebezpečná a pro civilní obyvatelstvo nepřijatelné práce, za druhé se zhasit demotivací všech zájmových a neoklečených nepřátel, na které neměli dostatek důkazů, aby je zavřeli prima. Zrušení těchto, jak se jim to líbilo „Politicko-technických praporů“, byl akt vojensko-cílel neobdobit, který ovšem do značné míry usnadnil děse lidově voják, ale také i do bídy demotivace vším rudi, mamižky, det i rodité.

Lidé! Hmno způsobem zrušení svého zrušení. Společnost byl, kteří byli vyhlášení většinou občani nebo narodním výbory do těchto dopovracích zrušení, bylo zrušení široké. Byl tam posláni všichni, smutková, konpošicí radnici a jejich synové, manželky a živnostníci a jejich synové, středokoláci a vysokokoláci, knoň, řeholníci a studijní metodice, degradováni důstojníci i vysílající záložnických armád. Výsledkem však nebyl ani dělník, stávké byl příslušníkem Bno strany ve komunistické byl v. Huska. Sežkolit čili nímto prostě chodit do kástru a usmívat se zpěchom. [Překladání na str. 27]

K našemu druhému sjezdu

Pro lidově lidově jsme se tedy dočkali. 17. února jsme měli v Praze sjezd, který jsme připraveni s rozhodnutím, abychom se ale snažili na chvíli nechtít setkat a připravit tak událost pro záložní most organizace — Svazu PTP.

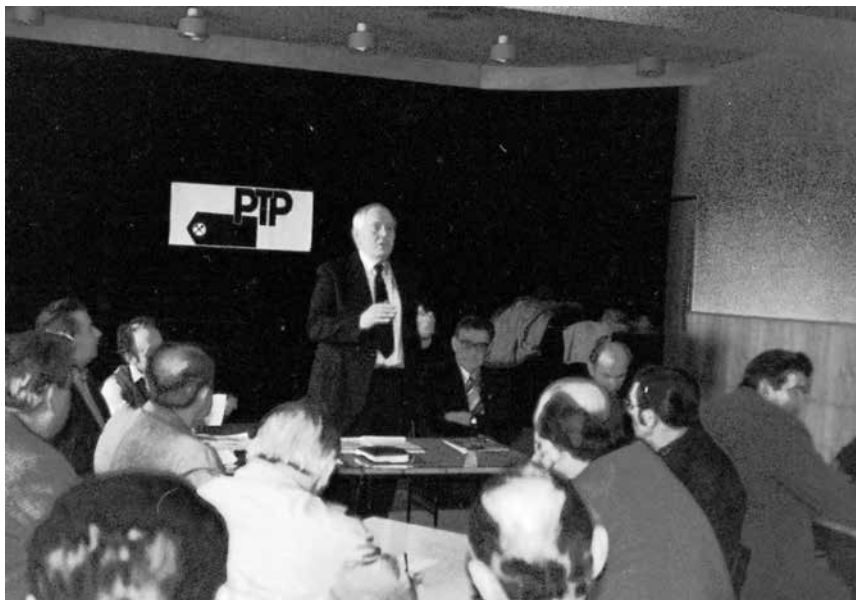
Takže říci, když nás celkem bylo. Někteří židů ml. židů, někdo oděná židů říkalo: Bulo to tak překvapilo, že jsme ani nepočítali od občanského prostředí skutočného vyhlášení registru, listek. Takže budeme muset lid, už v podmínkách záložního svazu, od všech na dobrovolně.

Na sjezdu jsme měli hodně minoritních husů. Husů ne je husů, ale organizace: mládežnická lidová obrana, mládežnické práce a socialistické práce, komunistický centrální občanského fóra. Zástupce MNO se nám ozvali za půlroční léta, nastali jsme také přišli, že se bude užíté vzájemně o reha-bitivních. Přistátně koncip je na všech prapora. Členi Bno byli spíše spíše, když jsou trache, neprodává, že se na všech husů

chůl od sjezdu práce, i když v podmínkách amodůch, a tedy naprosto nevhodných. Něco můžeme sdělit už v tomto našem zpravodaji, něco později přišlo. To hlavní se ale dohodáme už v našich listech.

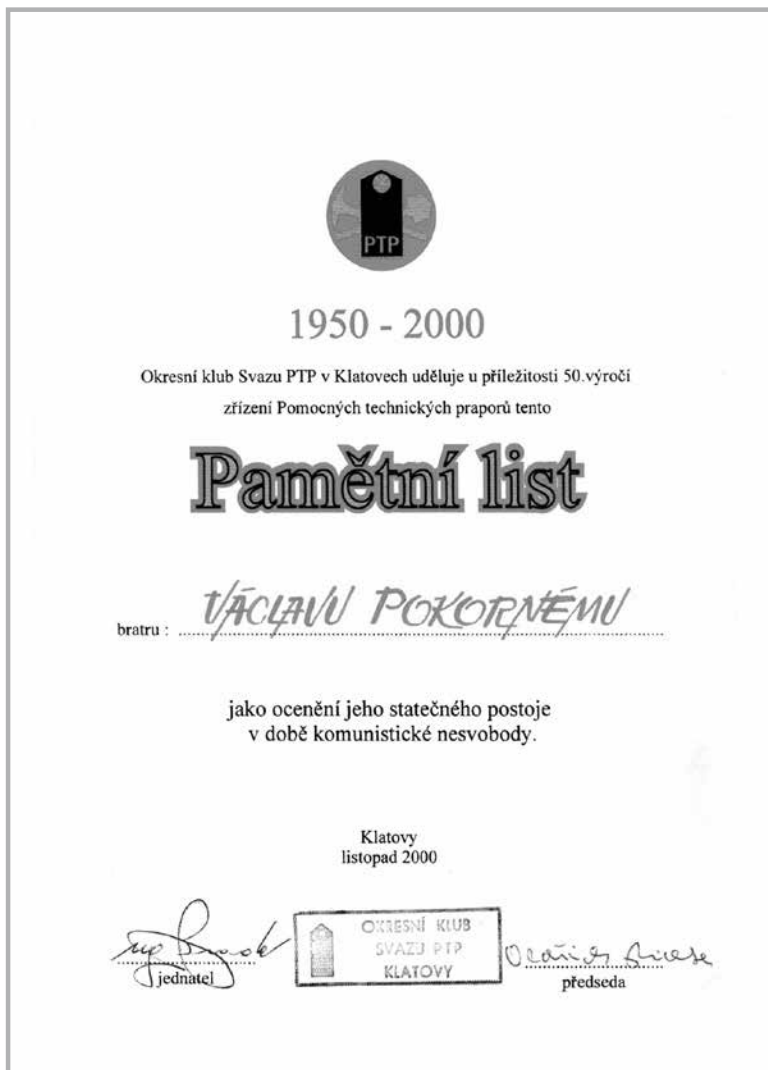
Jsem přesvědčen, že ať budeme mít zleprava podmínky, budeme s nimi, s novými kluby a členy, v neobdobitě kontaktu. Mnoho však budeme muset upravit. Jsou to věci organizací, programová a tím i časové narušení, a některých případech i časové náležitosti, které uděláme upraveno paprve. Ale je třeba ten, kteří se stali občanských škol, že všem předpřekážkou sdělíme, jak jsme pokročili a co budeme moct ještě udělat. To se však práce všech komisí, včetně těch, které už jsou v robotičtích, důležitých, musí být činnosti, organizací dalších setkání v zemských a krajských strukturních, příjavně při organizaci příštího sjezdu. Chceme také samostatně podporovat mládež kvartály, v prapora na mládež setkání, prostě nás infrazoval. Emil PRAZAN

Příloha č. 2 – Pan Richter na zakládající schůzi OK PTP Klatovy

Zdroj: Archiv pana Richtera.

Příloha č. 3 – Pamětní list pana Pokorného

Zdroj: Archiv pana Pokorného.

Příloha č. 4 – Rozhodnutí o odškodnění pana Pokorného

Ministerstvo obrany České republiky
Vojenský úřad sociálního zabezpečení
Vršovická 1429/68, 101 00 Praha 10

Čj.: 205296

Pan
Václav Pokorný
Chanovice 71
34101 Horažďovice 1

ROZHODNUTÍ

Na základě Vaší žádosti ze dne 07.05.2002 Vám podle ustanovení § 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., o vyplacení jednorázové finanční náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem osobám zařazeným do vojenských táborech nucených prací, **příznávám** v souladu s ustanovením § 1 odst. 1 a 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., jednorázovou finanční náhradu ve výši 15000,- Kč, slovy PATNÁCTISÍC Kč.

ODŮVODNĚNÍ

Podle potvrzení ze dne 05.06.2002 jste byl zařazen do vojenského tábora nucených prací v době od 01.12.1950 do 25.11.1952, tj. 24 započatých měsíců. Podle § 1 odst.1 a 2 citovaného nařízení vlády činí výše jednorázové finanční náhrady za každý i započatý měsíc částku 625,- Kč v případě, že doba zařazení do tohoto tábora trvala nejméně 12 měsíců.

Vzhledem k prokázané době strávené ve vojenském táboře nucených prací Vám podle ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády číslo 102/2002 Sb., náleží jednorázová finanční náhrada v celkové výši 15000,- Kč.

POUČENÍ

Proti tomuto rozhodnutí lze podat podle ustanovení § 61 odst. 1 zákona číslo 71/1967 Sb., o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů, do 15 dnů ode dne jeho doručení rozklad ke zdejšímu úřadu.

V Praze dne 18. června 2002

Ředitel
Ing. Miroslav VRŠOVSKÝ

Pro korespondenci s VUSZ uvádějte vždy rodné číslo
Tel. spojení – 02/20201550

Zdroj: Archiv pana Pokorného.

Příloha č. 5 – Z korespondence pana Královce se Svazem PTP

Svaz PTP - Česká republika
vojenské tábory nucených prací
Ústřední rada

Křížíkova 12 - Box 65
186 21 Praha 8

Pan
Štěpán Královec
Aretinova 180
Klatovy IV

Váš dopis

ze dne

Náša zn.
č. j. 3/30/PTP/Lop/01

Praha, dne 26.2.2001

Ústřední rada Svazu PTP - VTNP potvrzuje, že člen Svazu PTP - VTNP pan Štěpán Královec č. čl. průkazu 301-DO/O29, vykonal vojenskou základní službu v roce 1951 - 53 u 3 Pomocného technického praporu - Vojenského tábora nucených prací, jako politicky nespolehlivý voják, klasifikace " E ".

Od roku 1990 pracuje ve funkci předsedy Okresního klubu Svazu PTP - VTNP Domažlice, dále zastává funkci místopředsedy Oblastní rady Svazu PTP - VTNP Plzeň.

Svaz PTP - VTNP hodnotí bratra Štěpána Královce jako iniciativního, obětavého funkcionáře, který svojí činností přispívá k upevnování demokratických principů v naší společnosti.

SVAZ PTP - VTNP
vojenské tábory nucených prací
Ústřední rada
Křížíkova 12 - Box 65, 186 21 Praha 8

Vladimír Lopačuk
předseda Svazu PTP-VTNP ČR

Přílohy

Telefon
02/20 20 54 05

Platební spojení
ČSPO Praha 1, č. ú. 619854 - 018 / 0800

IČO
536377

Zdroj: Archiv pana Královce.

Příloha č. 6 – Dopis pana Královce do Svobodné Evropy

Průběh písemně roku 1992 - 12. 02. 1992 předloženo ve výboru Ob.PTP-DO

Radio Svoboda Evropa
München

Občasná organizace sdružení
Pomoceňů technických pracovníků
Domažlice

Vážení redaktori ročníku "stáncie Svoboda Evropa."

Jako příslušníci Pomoceňů technických pracovníků (léta 1950-1959) obracíme se na vás s prosbou o pomoc.
Naše sdělovací prostředky nemají o naší problematiku zájem. Prosíme o vaši pomoc při následujících skutečnostech:
Příslušníci Pomoceňů technických pracovníků byli jedni z prvních obětí komunistického režimu padesátých let. Toto skutečnost však není v žádné ani parlamentární ČR přijímána tak jak by vedl k tomu sociální zodpovědnosti zastávaná. Naše požadavky na spravedlivou a přiměřenou rehabilitaci byly vyjednané písemně bez placení prostředků. Na základě tohoto došlo k tomu, že byla jako podmínka v zájmu o mimoprávní rehabilitaci v ČR 91 86 přizvána finanční odškodnění ve výši zajištění dvojnásobné doby odpracování v ČTT pro náklady do budoucího zabezpečení.

Toto odškodnění za léta "vážení" v Pomoceňů technických pracovníků a na svobodě sdělovacím diskriminace považujeme za za nedostatečnou. V porovnání k jiným druhům odškodnění jest to naše dvojnásobným zatěžuje. Komunisté o směřování byli v některých složitých případech v j. Obrada odškodnění v mnoha případech v j. Titi také v mnoha případech obrátili v uvedeném směru výjimečně funkce. Pro nás ještě platí je tato skutečnost dvojnásobně smutná, jednak tím, že mezi těmito lidmi jsou i taci kteří rádi v padesátých letech ublížit a také tím že vedl k tomu k zastávaným funkcím mají možnost pogratulace od vlády na rehabilitaci. Jako smutnější je skutečnost že odškodnění byla v tomto směru plně jako byla 878, která se ve většině případů přidělila na našem pracovních místech.

Šel na jezicko náběrka mentální dvanácti vedoucí odstavě vypláči
 několik desítek miliónů korun. Navíc spolupracoval pro mě na bezpodmíně
 několika tisíc vykonávacích přepětí peníze, na druhé straně však dostal
 prostředky na vyplácení 3000 pracovních dávek. Jeho pracovníci byli
 přitlačováni bývalé nomenklaturou, esliabou, politickou i jinými příslušníky.
 V letech existence PRP 1950-1954 prošla česká vláda sbrata
 30 tisíc občanů, v důsledku čehož se jejich počet zmenšil na
 vysocejších reálných 10-15 mil. Vyšší finančního vztahu přetáhla se
 pohybuje kolem 50-70 kor. měsíčně. Tato částka vzhledem k práci
 neobsluhuje ani jen o základní diferenciace přepětí a jejich
 rodin je celá obda tvárná totalitě.

Je proto třeba vládním činitelům, parlamentu i celé společnosti
 připomenout podmínky pro amrtivním občanů do funkce
 technických pracovníků, jejich služby, perspektivy a vztahů s
 přepětí a jejich rodinách příslušníků.

Přehledně technické práce byly vytvořeny pro občanů kteří byli
 kamariškovat režimu nepatřící svůj svůj jen, převážně
 převeděním a které také režim nemohl na základě přepětí
 zatím získat ve vztazích.

Všech těchto tak zvaných vyptávané sbrati se pohybuje od 10 do
 100 kor. do evidenčních karet jim byla započtena politická, která, jak
 „E“ což znamená politicky nepatřící, režimu nepatřící.

Na základě a stavěcí této této výše pracovní byli pracovní
 za bezpodmíně a podle této s nimi byla nepatřící.

Co dělati vyptávané práci na přepětí byli pracovní pracovní
 různé pracovní činnosti a postojů, takže nepatřící vztahů u
 pracovní obda, ale že i více hodin. Konce byli pracovní a práci

práce i k pracovním směrům. Tato pracovní sbrati se
 pracovní činnosti, mnohá i s pracovními směry a pracovním
 s pracovní mnohá pro byly další zít.

Svoji práci by vztahy pro společně nemohlo tudíž přičem
 se své mezi masli pracovní obda odvedat na obyvatele, sbrati
 vztahy a různé další činnosti a děle

Ze vlny nejbírní lidé byla porostlá stránka v ojpy, přepěl
 nevěděly kdy ma tato slácha skončí, byl na výjez na
 neuvěřitelné množství dětí vojáky PTP si odbojila 30 i více měsíců
 pracovními činy do předního dne nevěděly jestli přijde do
 civila, či se se s ním stane.

Po odchodu do civila, musel přepěl přijmout práci podřadnou
 většinou na stávkách, nebo v Zemědělství. Tato událost byla
 největší práva, takže to byla další diskriminace.

Řádky si přepěl zabívil rodinu, poskytl diskriminace s
 jeho rodinou příslušníky. Proto se ptáme, jak se mohlo
 jako góspod - vyprávět pětím, že lidé kteří cam po celou
 dobu totalitní ubližovali, v týmu v demokracii v přídu a
 pokudé užívají v rubeho důvodu a nám je u pítro přiměřeno
 učebnicemi. Ze přepělů膏 životem nebyla proachikosa oblacuje
 že nar těmto přibývá vy mčela před dopřezimní dohodou, věka.
 Potud se tjez značného rozdále mezi drahodem totalitních kátrů a
 přepělů avaditve; cožpak přepěl máže za to, že udělalke
 své politické nepřítelství: nemohé upřadovat, zadržovat dobře
 placeno funkce, nebo se uplatnit v dobře placených pozicích
 je spravedlivosti to, že totalitní kátr má měřím důvod
 s. 800 korun a přepěl s 1.500 korun měsíčně.

Všechni naši redaktori: zvažte, jestli by se nemohé u větší
 rozšáření stánci připravit úrad v Pomořské technické škole
 propařit, třeba i na přelávaní. Material potřebný k vyřádk.
 nám máti poskytl peníze, včetně intencí oběhých rozhovoru.

A 16.010 ještě pětá vámi bude udeřeno. Jdějte!

Stjepan Kralovec, gratuluje obrovitě suezem TT Democričie
 vaše rozhodnutí: zavřete práva na adresa

Stjepan Kralovec

Nový Kramolín č. 38

245 35 7. Páříček

adres Dispečerice -

O autorovi

Mgr. Radek Švec (*1991) vystudoval obory Obecné dějiny a Moderní dějiny na Fakultě filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Od roku 2018 studuje doktorský obor Moderní dějiny na téže fakultě. V současné době se zabývá problematikou komunistického režimu v Československu, zejména politickou perzekucí a nezákonnostmi 50. let.

E-mail: svecr@khv.zcu.cz